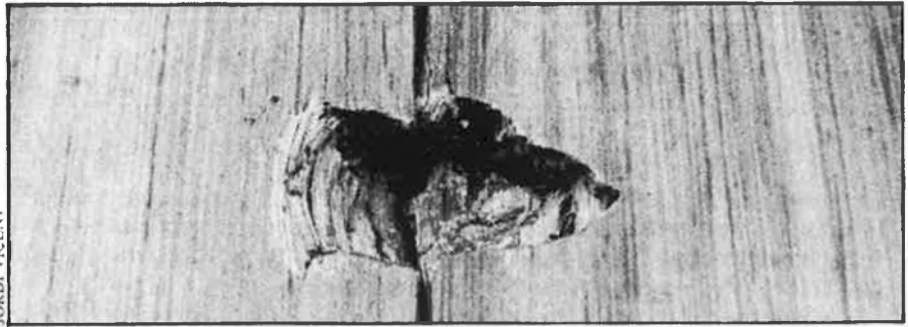

La mala hora de Sueca

JORDI VICENT

La carcassa pujava i pujava. Però va tornar del cel i explotà en la mateixa carn de la gent. Valencians de Sueca van quedar estesos en terra quasi morts. I cada any la tragèdia es repeteix.

Ismael López

«**E**ra un castell de categoria. Va costar tres-centes mil pessetes. Només faltava tirar el carro, que diem ací, i que tancava el castell.» Pasqual Vinyoles, joveníssim, altíssim, faller de la Bernat Alinyó, la falla de la mala sort, de la mort. Un petit coet va cremar-li el peu i, com que només van quedar dos homes en lloc de tres, no van poder tirar el castell el dia previst, el 19, el dia de Sant Josep».

«Fou culpa del dimoni. Un error tècnic de la carcassa. L'única cosa que vam tenir temps de dir a Esteve, el secretari de la falla, va ser: 'això no explota, això no explota'... i que es fes cap arrere, cap arrere. I en això vam sentir la petardada. I als tres, els va caure en el centre. A Pastor, mort. A Salvador, mort. A Pere, molt greu...» Tots els fallers sabíem que, com la carcassa no havia explotat allà dalt, ho havia de fer en terra. I que podia haver-hi ferits, víctimes. Però en un moment com aquell tot és rapidíssim, et sorprèn, et deixa parat. ¿La culpa? No la donem a ningú, ni als piro-tècnics ni a ningú. Va ser una desgràcia. I ara la festa «ha de continuar».

Portes, vidres, homes...

Josep Claudi Ferri, piro-tècnic, va botar foc a la carcassa. Després va alertar la multitud, va dir que reculàs. Però ell mateix va saltar quasi dos metres en-

laire. Ara, a casa seua, des del seu llit, embenat, molt més recuperat, Claudi, en el malson del seu deliri, en la seua malaltia, no ix del seu penediment, de la seua culpabilització. De castigar-se amb retrets que ningú no li ha fet.

Sueca, la capital jornalera de la Ribera Baixa, era un desastre diumenge 23. A dos quarts de deu d'una nit fresca de març. I quan ja estaven a punt de finalitzar els focs d'artifici de la falla Bernat Alinyó, en l'estreta i empedrada ronda del mateix nom. «On sempre s'ha fet».

I el paisatge que segueix la batalla encara és allí. Les restes. Perquè la trontollada, la brutal explosió, va re-bentar portes, va esquinçar vidres, va perforar persianes, i va desencaijar finestres i balcones. «Espantós, va ser espantós», per a molts, com Francesc Forquet, fuster la casa del qual, en el número 65 de l'avinguda, va estar als

peus de la tragèdia. «La porta va saltar cap arrere, violentament. Tot és ple de forats. I fixe's que açò és d'una fusta duríssima». Una fusta carregada d'impactes, de detonacions. «Unes trenta persones per terra, ho vaig veure des del terrat. Tots per terra, fou impressionant.»

Al Servei d'Urgències de la Seguretat Social de Sueca eren traslladades, quasi instantàniament, més de quaranta persones. Trenta-una qualificades de ferits. I vint-i-set, com de «major consideració». Cinc n'ingressaven finalment en la Ciutat Sanitària La Fe de València. Tres, en estat «molt greu». Dues, «menys greu».

L'informe mèdic

Dilluns de matí, la primera mort. Joan Francesc Pastor San José, «el fill de Bunyol», jornalero, 38 anys,

SUECA VIVA

¿Culpa del dimoni?

La terrible força de la carcassa

Massa accidents

Vint-i-cinc mil·límetres de diàmetre és la màxima mesura permesa per a l'explosió d'una carcassa en un espai tancat. El mortal projectil de Sueca tenia aquest volum. Pesava uns set quilos i contenia un total de cinc quilos de pólvora. Podia arribar a uns 200 metres d'altura.

Segons la revista Sueca viva, la carcassa era del tipus «japonesa» i «havia de fer una palmera blanca esfèrica, dividida en dues meitats. L'espoleta fou probablement la que va fallar, per no encendre el pallús interior.» La carcassa va caure, doncs, quasi en vertical des del cel fins a l'atapeïda avinguda. El vent degué variar la trajectòria i la carcassa es dirigí on era el públic. En caure, i segons declaracions del gerent d'EDASA, «pogué revifar-se l'espoleta. O potser pel mateix impacte contra el terra.»

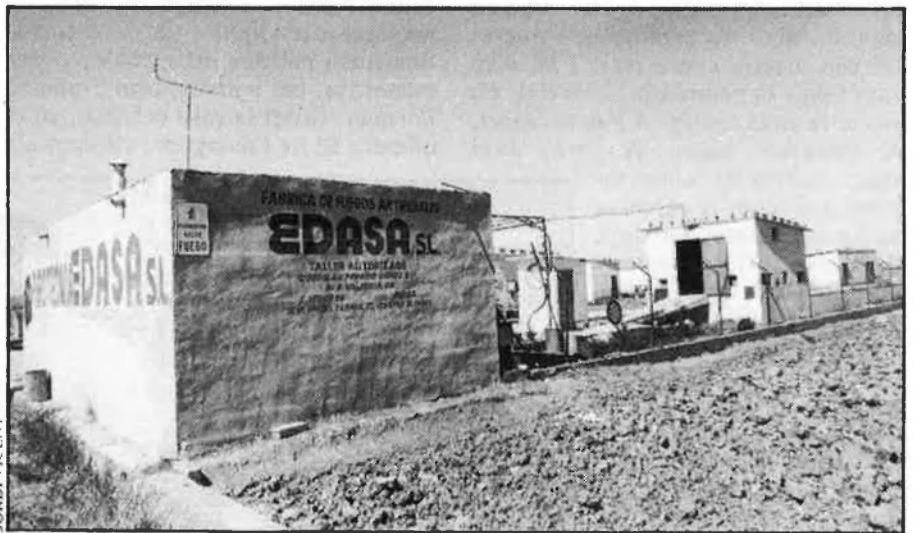
La carcassa va acabar caent a un sis metres del canó que l'havia disparada. Va explotar de ple i van eixir-ne disparades amb una força imparable les boles de pólvora que contenia i que en una carcassa d'aquest volum poden acostar-se a les tres-centes. «Afortunadament —coincideixen a assenyalar els veïns—, la força es dirigí cap amunt i als costats del carrer, no al llarg d'aquest. Potser això ajudà a salvar molta gent.»

Havia estat llançada per Pirotècnia EDASA, SL, amb fàbriques en les partides de Llonga i Tancades, en el terme municipal de Sueca, on funciona des de 1983. Salvador Gregori i Ernest Ausina en són copropietaris. L'últim també ho era de la petita fàbrica que el 1983 explotà a Alcàsser i que va costar la vida a un treballador i ferides greus a uns altres tres. Fa dos anys, també a Sueca, durant les festes de setembre, en la Fira, l'explosió d'una altra carcassa deixà en un hort un clot de dos metres de diàmetre. També havia estat disparada per EDASA.

quatre fills, secretari d'acció reivindicativa de la Federació de Treballadors de la Terra d'UGT, membre de la «Moncloa», la borsa de treball de l'ajuntament suecà. La seua ferida havia estat com de bala, un enorme forat que la pell havia tancat. Havia esclatat dins del seu cos: cor i aorta destrossats, molts vasos sanguinis ja perduts. El seu pare repetia «m'ha tocat a mi, m'ha tocat a mi». Com un destí irrefrenable.

Dimecres —el matí sempre com a mortalla—, la segona mort... Salvador Vidallach Lloret, 16 anys, «el fill del carnisser» —pèrdua de massa encefàlica, hemorràgia intraventricular i fort edema cerebral—. Una de les boles de la carcassa —entre 17 i 20 mil·límetres— es va estavellar contra el seu front. A dos quarts d'una encara parlàvem d'ell, viu. A dos quarts de dos ja no existia. A tres quarts de cinc d'una vesprada groga i transparent de primavera, la plaça de l'Ajuntament de Sueca era un murmurí diari, a penes interromput per un suavisim toc de campanes.

Però també queden els ferits. Pere Mateos i Porrás, «el barber», 63 anys

EDASA: massa accidents en molt poc de temps.

—fort traumatisme abdominal, perforació de budell culà, intervingut quirúrgicament, postoperatori favorable, bona evolució—. Martí Solbes Martínez —ferida penetrant paraesternal dreta. Estat clínic bo—. El que menys problemes té.

Dictamen: absolució

El fet més curiós i estrany és

aquest: tothom diu que el dia de Sant Josep hauria estat menys perillós. El dia de l'explosió hi havia molta gent, molta joventut que el dia 19 de març era a la discoteca, als pubs, fora... Inclús hi ha qui pensa que fer-ho en un dia que no era el del sant ha dut mala sort. «Un dia o un altre s'hauria disparat igual, la carcassa fatal hauria estat disparada sense remei» diu, de tota manera, Ernest Ausina, el gerent de la pirotècnica EDASA, l'ama infeliç de la carcassa mortal.

«Diuem que no hi havia prou gent per cobrir tota la pirotècnia de les catorze falles del poble.» Ho diu Jaume Lloret, ex-alcalde comunista de Sueca i actual regidor de Sanitat, tranquil·lament, sospesant les paraules, davant dels seus fills, que apunten detalls i detalls: «L'opinió del poble és de desgràcia, de mala sort, de casualitat. No estan en contra de les falles ni dels pirotècnics. S'ha considerat una catàstrofe natural, com una riuada, com un incendi... I és que la diversió de la gent en les nostres festes, en la tradició, també sembla que consisteix a tenir el risc al costat, a sentir que el perill és molt a prop. Ha estat com un accident professional d'espectadors».

La veïna, gran, mare de molts fills, familiar, com molts, d'algun dels ferits, només exclama que ningú no en fou culpable, que ningú no ha de pagar per això, que la culpa, tota la culpa, «només la té el coet». I Sueca espera, al mateix temps que a Borriana ha mort un altre jove —de carcassa, novament de carcassa—, com esperen d'altres, que tot acabe oblidant-se. Per començar de nou. □